

HCS D

**Human capital and social
development.**

2024 – volume 7, issue 1

**Inson kapitali va ijtimoiy rivojlanish
jurnali.**

2024 – 7-jild, 1-son

www.hcsd.samdu.uz

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
SHAROF RASHIDOV NOMIDAGI SAMARQAND DAVLAT
UNIVERSITETI**

**Inson kapitali va ijtimoiy rivojlanish jurnali
Journal Human capital and social development
Журнал Человеческий капитал и социальноеразвитие
Jurnali**

7-jild, 1-son (Mart) 2024.

Jurnal 2021-yilda tashkil topgan.

Davriyligi: har ikki oyda

Davriy nashirning rasmiy nomi: “Inson kapitali va ijtimoiy rivojlanish”-“Human capital and social development”-“Человеческий капитал и социальное развития”
O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan 19.05.2021 sanada berilgan №1179 guvohnomasi bilan ro‘yhatdan o‘tgan.

Junal: O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2023 yil 30 noyabrdagi 342/3-son qarori bilan tasdiqlangan Iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) Ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yhatiga kiritilgan.

Jurnal asoschilari: Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti
Inson resurslari va mahalla tarqqiyotini boshqarish instituti.

Nashr etuvchi: SamDU tahririy-nashriyot bo‘limi.

Xalqaro indeksi: ISSN 3030-3672

Tahririyat telefoni: +998 (94) 283 56 78, +998 (90) 502 13 03

Pochta manzili: 140104, Samarqand shahar., Universitet xiyoboni, 4

Web-sayt: www.hcsd.samdu.uz.

E-mail: ikromnasimov2020@gmail.com

**«INSON KAPITALI VA IJTIMOIIY RIVOJLANISH»
«HUMAN CAPITAL AND SOCIAL DEVELOPMENT»
«ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ КАПИТАЛ И СОЦИАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ»
JURNALI**

Bosh muharrir: t.f.d., prof. Xalmuradov Rustam Ibragimovich

Bosh muharrir o‘rinbosari: f-m.f.n., dots. Xushvaqtoy Hakim Abdilhakovich

Kotib: PhD., dots., Korjavova Xurshida Abdulmalikovna

Texnik muharrir: assistent., Rabbimov Muxriddin Musoqul o‘g‘li

TAHRIRIYAT KENGASHI

O‘zFA akademigi, i.f.d., prof. Abdurahmonov Qalandar Xodjayivech

O‘zFA akademigi, i.f.d., prof. G‘ulomov Saidaxror Saidaxmedovich

i.f.d., prof. Нехода Евгения Владимировна (Россия)

i.f.d., prof. Xolmo‘minov Shayzoq Raxmatovich (TDIU)

i.f.d., prof. Pardayev Mamayunus Qarshiboyevich (SamISI)

i.f.d., prof. Muxammedov Murod Muxammedovich (SamISI)

i.f.d., prof. Arabov Nurali Uralovich (SamDU)

i.f.d., prof. Safarov Baxodirxon Shaxriyovich (SamDU)

i.f.d., prof. Nasimov Dilmurod Abdulloyevich (SamDU)

i.f.n., prof. Aslanova Dilbar Xasanovna (SamISI)

PhD, dots. Djurakulov Shoxrux Davronovich (SamDU)

i.f.n., dots. Yuldashev Shamsiddin Qiyomiddinovich (SamDU)

i.f.n., dots. Nizamov Axtam Numonovich (SamDU)

i.f.n., dots. Bozorov Berdimurod Ulug‘murodovich (SamDU)

i.f.n., dots. Boboqulov Bahromqul Mamatkulovich (SamDU)

i.f.n., dots. Kushatov Rustam Xaydarovich (SamDU)

i.f.n., dots. Porsayev Ganidjan Muxamedovich (SamDU)

i.f.n., dots. Alibekova Saodat Lapasovna (SamDU)

PhD, dots. Nasimov Ikrom Xusanovich (SamDU)

PhD, dots. Ernazarov Ortiq Eshnazarovich (SamDU)

PhD, dots. Ulug‘murodova Nodira Berdimuradovna (SamDU)

PhD, dots. Sharifov Shuhrat Saidahmadovich (SamDU)

PhD, dots. Maxmudova Mohinur Ravshanbekovna (SamDU)

PhD, dots. Bakayev Ziyovuddin Toshbolta o‘g‘li (SamDU)

SAMARQAND VILOYATI SANOAT KORXONALARINING HOZIRGI HOLATI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI

J.K.Boymurodov¹

1. *Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti, Inson resurslari va mahlla taraqqiyotini boshqarish instituti, Samarqand, O'zbekiston.*

OPEN ACCESS

HCSD

Correspondence

J.K.Boymurodov

Sharof Rashidov nomidagi
Samarqand davlat
universiteti, Inson resurslari
va mahlla taraqqiyotini
boshqarish instituti tayanch
doktranti.

E-Mail:

boymurodovjk1991@mail.ru

+998 90 504 30 09

Received: 18 January 2024

Revised: 26 February 2024

Accepted: 27 February 2024

Published: 28 February 2024

Funding source for

publication: Samarkand
State University.

Publisher's Note:

HCSD
stays neutral with regard to
jurisdictional claims in
published maps and
institutional affiliations.

Copyright: Journal Human

capital and social

development © 2 by

Samarkand State University is
licensed

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

Annotatsiya. Ushbu maqolada Respublika va Samarqand viloyati sanoat korxonalarining hozirgi holati tahlil qilinib hamda shu asosida taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: sanoat, sanoat korxonalari, innovatsiya, dinamika, innovatsion salohiyat, strategiya, innovatsion strategiya.

Аннотация. В данной статье анализируется современное состояние промышленных предприятий Республики и Самаркандской области и на основе этого разрабатываются предложения и рекомендации..

Ключевые слова: промышленность, промышленные предприятия, инновации, динамика, инновационный потенциал, стратегия, инновационная стратегия

Annotation. In this article, the current state of industrial enterprises of the Republic and Samarkand region is analyzed and suggestions and recommendations are developed based on this.

Keywords: industry, industrial enterprises, innovation, dynamics, innovation potential, strategy, innovation strategy

Kirish. Bugungi kunda jahonda innovatsion iqtisodiyotning rivojlanishi tez sur'atlar bilan namoyon bo'lmoqda. Innovatsion iqtisodiyotning dinamik rivojlanish tendensiyasi iste'molchilar talabini to'liqroq qondirish va iqtisodiyotning zamonaviy tarmoqlarida mehnat unumdorligini yuqori darajada oshirish imkonini beradi. Shunga ko'ra, respublikamiz iqtisodiyotini samarali rivojlantirishda uning an'anaviy resurslarga asoslangan modelining muhim muqobil varianti sifatida texnika va texnologiyalar, ilm-fanning oxirigi natijalari hamda yaxlit holda jamiyat hayotini uzluksiz yuksalishini ta'minlash maqsadida inson kapitalidan samarali foydalanishga yo'naltirilgan innovatsion rivojlanish strategiyasiga o'tish alohida ahamiyat kasb etmoqda. Zamonaviy axborot va fan sig'imiga ega bo'lgan innovatsion iqtisodiyotga – egiluvchan, dinamik, samarali, doimiy yangilanib turadigan, yangicha mazmun va ko'rinishga ega bo'lgan innovatsion rivojlanish strategiyasi mos keladi. Bugungi kunda mamlakatimiz ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining joriy va istiqboldagi chora-tadbirlarini belgilashda jahon globallashtirish jarayonlarining ta'sirini har tomonlama hisobga olish, iqtisodiy rivojlanish dasturlarini ushbu jarayonlar ta'siri nuqtai-nazaridan shakllantirish va ularni izchil amalga oshirishni taqozo etmoqda. Bu holat bevosita sanoat tarmoqlarini, xususan, zamonaviy tarmoqlarni rivojlantirishga ham tegishlidir.

Xususan, bu borada mamlakatimiz Prezidenti Sh.M.Mirziyoyev tomonidan qabul qilingan “Sanoat ishlab chiqarishida xomashyo uzluksizligini ta'minlash bo'yicha qo'shimcha qulayliklarni yaratish chora-tadbirlari to'g'risida” PQ-

392-son Qarori beshinchi bandida “...respublika hududiga import qilishda bojxona boji va qo'shilgan qiymat solig'idan ozod etiladigan texnologik asbob-uskunalar ro'yxatiga kiritilgan, biroq ishlab chiqarilganiga uch yildan ko'p bo'lgan ayrim texnologik asbob-uskunalar ro'yxatini faqat bojxona bojidan ozod qilish sharti bilan tasdiqlash” kabi vazifa belgilab berilgani, mamlakatimizda sanoat sohasini rivojlantirishda xorij mamlakatlarida ishlab chiqarilgan texnika, texnologiyalarni olib kirishda imtiyozlar yaratilib berilishini va buning natijasida mamlakatimizda sanoat korxonalarini yangi zamonaviy, innovatsion texnologiyalar bilan ta'minlashni taqozo etmoqda. [O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning “Sanoat ishlab chiqarishida xomashyo uzluksizligini ta'minlash bo'yicha qo'shimcha qulayliklarni yaratish chora-tadbirlari to'g'risida” PQ-392-son Qarori. 2022-yil 12-oktabr. www.lex.uz]

Hozirgi vaqtda milliy iqtisodiyot raqobatdoshligini ta'minlash mamlakatni barqaror rivojlantirishning asosiy mezonini hisoblanadi. Bu maqsad mamlakat iqtisodiyotini izchil ravishda isloh qilish, tarkibiy jihatdan o'zgartirish va diversifikatsiya qilishni chuqurlashtirish, yuqori texnologiyalarga asoslangan yangi sanoat korxonalari va ishlab chiqarish tarmoqlarining jadal rivojlanishini ta'minlash, faoliyat ko'rsatayotgan sanoat korxonalari quvvatlarni modernizatsiya qilish va texnik yangilash, innovatsion texnologiyalarni keng joriy qilishni tezlashtirish orqaligina ta'minlanishi mumkinligini ilg'or davlatlar tajribasi ko'rsatib turibdi.

Jahon bozorida sifati va narxi bo'yicha raqobatdosh bo'lgan mahsulotlar ishlab chiqarish hajmini kengaytirish va yangi sanoat mahsulotlari turlarini o'zlashtirishga katta miqdordagi investitsiyalarni jalb etish, innovatsion texnologiyalrni keng qo'llash hamda o'zlashtirish orqaligina erishiladi.

Respublikamiz iqtisodiyotining rivojlanishida erishilayotgan ijobiy natijalar, shuningdek, iqtisodiyotni modernizatsiyalash asosida zamonaviy sanoat tarmoqlari va ishlab chiqarish quvvatlarining yo'lga qo'yilishi natijasida ishlab chiqarilayotgan mahsulotlar va xizmatlar turlarining ko'payib, ularning raqobatbardoshligi xalqaro bozorlardagi talabga muvofiqlashtirilib borilmoqda.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili.

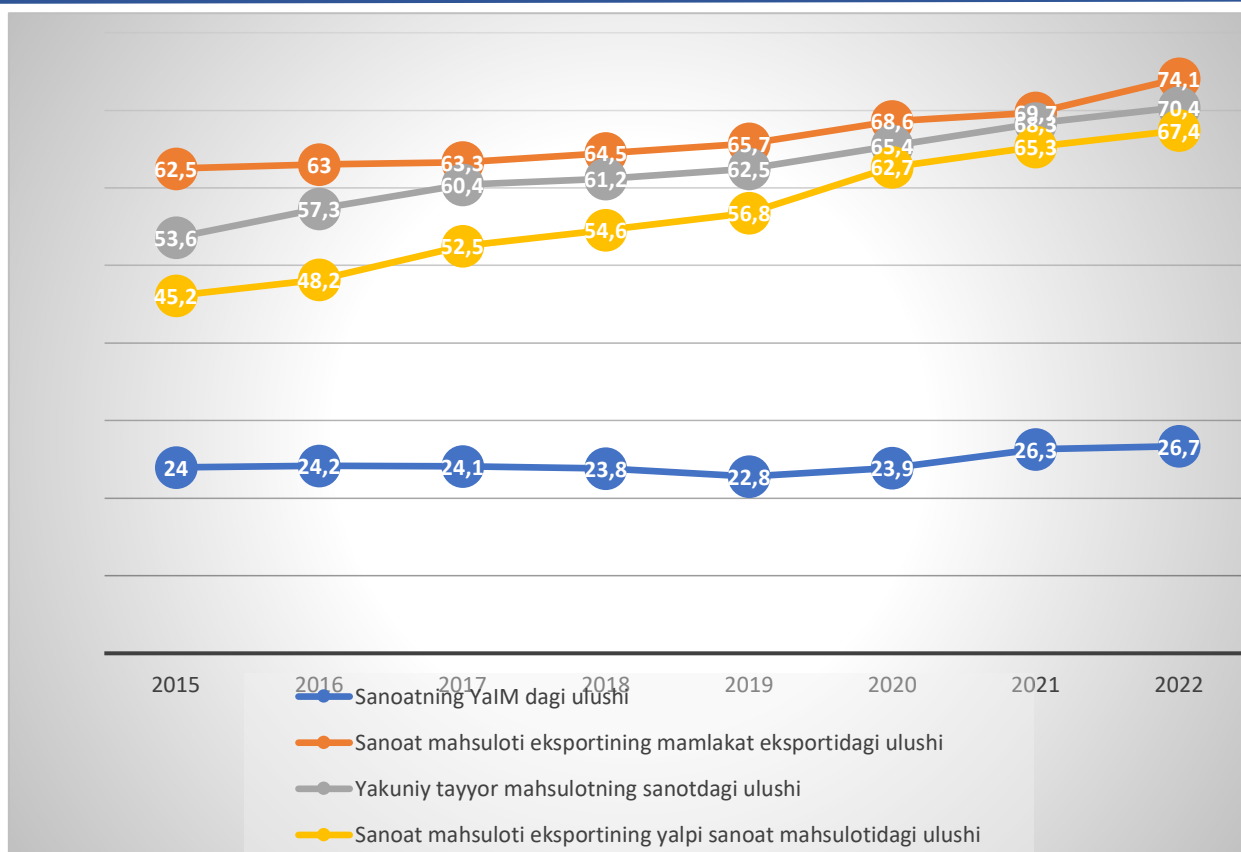
Sanoat-xom ashyo,material,yoqilg'i,energiya va boshqa mahsulotlar ishlab chiqaruvchi yoki aholiga xizmat ko'rsatuvchi korxonalar majmuyi tushuniladi.Sanoat kengaytirilgan takror ishlab chiqarish jarayonining asosini tashkil etadi.Sanoatning ijtimoiy ishlab chiqarishning mustaqil tarmog'i sifatida vujudga kelishi hunarmandchilikning qishloq xo'jaligidan ajralib chiqishi natijasida yuzaga kelgan. G'arbiy Yevropa mamlakatlarida 14-15 asrlarda paydo bo'lgan sanoat,dastlab oddiy kooperatsiya,manufaktura va yirik mashina industuriyasi ya'ni fabrika bosqichlarini bosib o'tgan. O'zbekiston sanoati ham o'z taraqqiyoti jarayonida qator bosqichlarni bosib o'tgan. Eng

avvalo, uy sanoati so'ngra, hunarmandchilik, ya'ni xonaki sanoat, kooperatsiya, manufaktura, fabrika kabi shakllari yuzaga kelgan. Bu yerda: hunarmandchilikning juda ko'p turlari, ya'ni kulolchilik, duradgorchilik, tosh-taroshlik, binokorlik, o'ymakorlik, kashtado'zlik, ko'ncilik, to'quvchilik va tikuvchilik, temirchilik, misgarlik va zargarlik, degrezlik, rixtagarlik, zardo'zlik, bo'yoqchilik, tunukaso'zlik va boshqalar keng tarqalgan.¹ O'zbekiston davlat mustaqilligiga erishganidan keyin Sanoatda tub islohotlar amalga oshirildi, ko'pgina tarmoqdardagi Sanoat korxonalari davlat tasarrufidan chiqarildi va xususiylashtirilib, davlataksiyadorlik, korporativ, jamoa, xususiy va boshqa tashkiliy-huquqiy mulk shakllariga aylantirildi. Respublika iqtisodiyotida muhim o'rinda turadigan Sanoat tarmoqlarida tuzilmaviy qayta tarkiblash amalga oshirildi, ko'plab kichik va o'rta korxonalar tashkil topdi.²Bugungi kunga kelib respublikamizda 69,4 mingta sanoat korxonalari faoliyat yuritmoqda.

Tahlil va natijalar. Sanoat mahsulotlari ishlab chiqarishni diversifikatsiyalash va uning zamonaviy tarmoqlarini modernizatsiyalash jarayoni uning sub'yektlari iqtisodiy faoliyatining moddiy-texnika bazasini rivojlanish darajasiga bog'liqdir, chunki, korxonalar resurs salohiyatidan samarali foydalanish iqtisodiy o'sishni ta'minlash va barqarorlikka erishishning shart-sharoiti va asosiy omili hisoblanadi (1-rasmga qarang).

¹ Abdurahim Ortiqov " Sanoat iqtisodiyoti" darslik,"Sano-standard"Toshkent 2014 y. 5-bet

² <https://uz.wikipedia.org/wiki/Sanoat>

1-rasm. O‘zbekiston Respublikasi sanoatini 2015-2022 yilga qadar rivojlantirishning maqsadli parametrlari

1-rasm ma’lumotlaridan shuni tahlil qilishimiz mumkinki, 2015 yilda sanoat sohasining YaIMda ulushi, sanoat mahsulotlarining mamlakat eksportdagi sanoat ulushi, yakuniy tayyor mahsulotning sanoatdagi ulushi, sanoat mahsuloti eksportining yalpi sanoat mahsulotidagi ulushi kabi ko‘rsatkichlari 2022 yilgacha bo‘lgan davrda keltirilgan bo‘lib, hamma ko‘rsatkichlar bo‘yicha o‘sganligini ko‘rishimiz mumkin. 2015 yilda sanoatning YaIMdagi ulushi 24 % ni tashkil etgan bo‘lsa 2022 yilga kelib 26,7% ko‘rsatkichni tashkil etgan. Sanoat mahsuloti eksportining mamlakat eksportidagi ulushi 2015 yilda 62,5 % tashkil etgan bo‘lsa, 2022 yilga kelib bu ko‘rsatkichning hajmi 74,1 % o‘shish tendensiyasini qayt etgan. Yakuniy tayyor mahsulotning sanoatdagi ulushi

2015 yilda 53,6 % tashkil etib, 2022 yilda bu ko‘rsatkich 70,4 % tash etgan. Shuningdek, sanoat mahsuloti eksportining yalpi sanoat mahsulotdagi ulushi 2015 yilda 45,2 % ni tashkil etib, 2022 yilga kelib bu ko‘rsatkich 67,4 % tashkil etganligini ko‘rishimiz mumkin. Bu borada Samarqand viloyat tendensiyalariga to‘xtalsak, 2022 yilda 3829,9 mlrd. so‘mni tashkil etgan bo‘lsa, 2022 yilga kelib bu ko‘rsatkich 9896,6 mlrd. so‘mni tashkil etgan. bu yerda biz viloyat kesimidan kelib chiqadigan bo‘lsak sekin o‘shish tendensiyalarini ko‘rishimiz mumkin. Fikrimiz tahlili yanada aniqlashtirib olish maqsadida biz Samarqand viloyat hududlari kesimida sanoat mahsulotlari ishlab chiqarish hajmini tahlil qilishimiz orqali yanada aniq natijalar olishimiz mumkin (1-jadvalga qarang).

№	Ko'rsatkichlar	2019 y.		2021y.		2022 y.	
		Mahsulot hajmi, mln. so'm	o'sish, %	Mahsulot hajmi, mln. so'm	o'sish, %	Mahsulot hajmi, mln. so'm	o'sish, %
I	Jami sanoat mahsulotlari ishlab chiqarish	6 095,5	113,1	13 488,1	116,7	15783,6	105,6
1.	Samarqand sh.	2 840,0	111,2	5 852,1	111,8	6827,1	110,5
2.	Kattaqo'rg'on sh.	147,4	112,4	199,4	101,3	298,1	120,5
	Tumanlar						
3.	Oqdaryo	126,6	123,6	192,5	100,1	200,5	108,3
4.	Bulung'ur	168,7	121,2	517,2	98,3	566,9	106,8
5.	Jomboy	560,7	100,3	1 980,9	119,7	2588,2	142,8
6.	Ishtixon	125,7	121,9	148,4	109,8	229,3	106,9
7.	Kattaqo'rg'on	125,2	118,3	250,5	117,4	267,4	98,9
8.	Qo'shrabod	58,9	127,6	25,5	101,6	51,7	128,1
9.	Narpay	187,9	112,6	223,6	101,4	388,0	117,7
10.	Poyariq	149,9	107,0	177,4	107,6	218,1	112,2
11.	Pastdarg'om	227,3	109,6	396,0	117,8	509,3	101,7
12.	Paxtachi	104,2	116,1	158,5	115,0	206,7	110,6
13.	Samarqand	401,7	113,4	1 030,3	112,3	1450,3	124,5
14.	Nurobod	46,3	128,6	39,5	135,0	173,6	114,5
15.	Urgut	630,3	134,8	1 039,1	113,0	1381,7	111,2
16.	Tayloq	194,8	108,5	1 257,2	2,2 marta	426,7	42,7

1-jadvalda Samarqand viloyati shahar va tumanlarida sanoat mahsulotlari ishlab chiqarish hajmi bo'yicha ma'lumotlar keltirilgan. Viloyatning hududlari kesimida sanoat mahsulotlari ishlab chiqarish hajmi 2019 yilda viloyat bo'yicha 6095,5 mln. so'mni tashkil etgan bo'lib, uning o'sish sur'ati 113,1 % tashkil etgan bo'lsa, bu ko'rsatkich 2022 yilga kelib 15783,6 mln. so'mni tashkil etgan hamda o'sish dinamikasi 105,6 % tashkil etgan. o'tgan davrning mos davriga nisbatan pasayish tendensiyalrini ko'rishimiz mumkin.

Bundan shunday xulosa qilishimiz mumkinki yani viloyat sanoat korxonalarining ishlab chiqarish hajmi o'rta darajadagi os'ish dinamikasi ega ekanligini ko'rishimiz mumkin. Samarqand viloyati hududlari kesimida eng yaxshi ko'rsatkichni Jomboy tumani 2588,2 mln. so'mni, uning o'sish tendensiyasi 142,8 % tashkil etmoqda. Samarqand viloyat, Urgut tumanida joylashgan Erkin iqtisodiy zona va unda yaratilgan imkoniyatlarga qarmasdan Urgut tumani 2019 yilda 630,3 mln. so'm, uning o'sish tendendiyasi 134,8 %

tashkil etgan bo'lsa 2022 yilga kelib bu ko'rsatkich 1381,7 mln. so'mni, uning o'sish dinamikasi 111,2 % tashkil etgan. Jadval ma'lumotlaridan kelib chiqib Urgut tumanida tashkil etilgan Erkin iqtisodiy zonaning mavjudli bilan sanoat korxonalarining ishlab chiqarish hajmini ortishiga asosiy omil bo'la olmagan. Chunki, bu ko'rsatkichlar bo'yicha Urgut tumani Jomboy tuman ko'rsatkichlaridan ortdaligini bildirmoqda.

Mamlakatimiz hukumati tamonidan olib boriladigan islohotlar natijasida sanoat tarmoqlarida o'sish sur'atlarini ko'rishimiz mumkin. Buning asosiy sabablari sifatida davlatimiz tamonidan amalga oshiriladigan strategik dasturlar natijasida vujudga kelmoqda. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyev tamonidan qabul qilingan Yangi O'zbekistonni rivojlantirish bo'yicha qabul qilingan "2022—2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida" farmoni 22-maqсадida "milliy iqtisodiyot barqarorligini ta'minlash va yalpi ichki mahsulotda sanoat ulushini oshirishga qaratilgan sanoat siyosatini davom ettirib, sanoat mahsulotlarini ishlab chiqarish hajmini 1,4 baravarga oshirish" maqsadi belgilab berilgani ham fikrimiz tasdig'idir.

Mamlakatimizning strategik rivojlanishida makroiqtisodiy barqarorlikka erishish va iqtisodiy o'sishni ta'minlashda hududlarning muvofiq ravishda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishini ta'minlashda sanoat mahsulotlarini ishlab chiqarish alohida ahamiyatga egadir. Hozirgi hududlar ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishidagi assimetrik farqning mavjudligi,

potensial iqtisodiy-resurs salohiyatidan samarali foydalanish va hududlarning mutanosib iqtisodiy rivojlanishini ta'minlashga qaratilgan siyosatni amalga oshirishni taqozo qiladi. Bunda hududiy moliyaviy-investitsion salohiyatni to'g'ri baholash va boshqarish negizida innovatsion-investitsion faollikni yanada jonlantirish bo'yicha islohotlarni chuqurlashtirish alohida dolzarb hisoblanadi.

Ayniqsa, Yangi O'zbekistonni rivojlantirish bo'yicha qabul qilingan 2022—2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot strategiyasida o'rta muddatli istiqbolda "investisiya muhitini takomillashtirish, mamlakat iqtisodiyoti tarmoqlari va hududlariga xorijiy, eng avvalo, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni faol jalb qilish" vazifalarini amalga oshirish belgilab qo'yilgan. Shuningdek, birinchi darajada bajarilishi lozim bo'lgan ustuvor yo'nalishdagi vazifalar sifatida quyidagilar ham belgilab olingan:

1. Sanoatning yetakchi tarmoqlari va iqtisodiyotni yanada liberallashtirish hamda transformatsiya jarayonlarini yakunlash.

2. Energiya resurslari va tabiiy gaz bozorlarini ijtimoiy himoya kafolatlarini belgilagan holda erkinlashtirib, sohaga xususiy investitsiyalarni keng jalb qilish hamda ehtiyojmand aholini himoya qilish uchun ijtimoiy iste'mol normalarini kiritish.

3. Iqtisodiyot tarmoqlari va aholiga neft-gaz mahsulotlarini uzluksiz yetkazib berilishini ta'minlash.

4. Mis sanoati klasterini tashkil etish orqali mis va boshqa mahsulotlar ishlab chiqarish hajmini 2 baravar ko'paytirish hamda 8 milliard dollarlik

mahsulot ishlab chiqarish uchun asos yaratish.

5. Kimyo va gaz-kimyosi sohalarini rivojlantirish va tabiiy gazni qayta ishlash darajasini 8 foizdan 20 foizga yetkazish orqali kimyo sanoatida 2 milliard AQSH dollariga teng mahsulot ishlab chiqarish.

6. Avtomobil sanoatida kooperatsiyani yanada rivojlantirish orqali ishlab chiqarish hajmini 1,4 baravarga, eksport hajmini 2 baravarga ko'paytirish va mahalliyashtirish darajasini oshirish. Chirchiq shahrida qishloq xo'jaligi mashinasozligi ishlab chiqarishini yagona sanoat klasteri usulida tashkil etish.

7. Qurilish materiallari ishlab chiqarish hajmini 2 baravarga ko'paytirish.

8. To'qimachilik sanoati mahsulotlari ishlab chiqarish hajmini 2 baravarga ko'paytirish.

9. Charm-poyabzal sohasini rivojlantirish orqali ishlab chiqarish hajmini 3 baravarga ko'paytirish.

10. Farmatsevtika sanoati mahsulotlari ishlab chiqarish hajmini 3

baravar ko'paytirish va mahalliy bozorni ta'minlash darajasini 80 foizga yetkazish.

11. Elektrotexnika sanoatida yuqori qiymatli mahsulotlar ishlab chiqarish hajmini 2 baravarga va eksportini 3 baravarga oshirish.

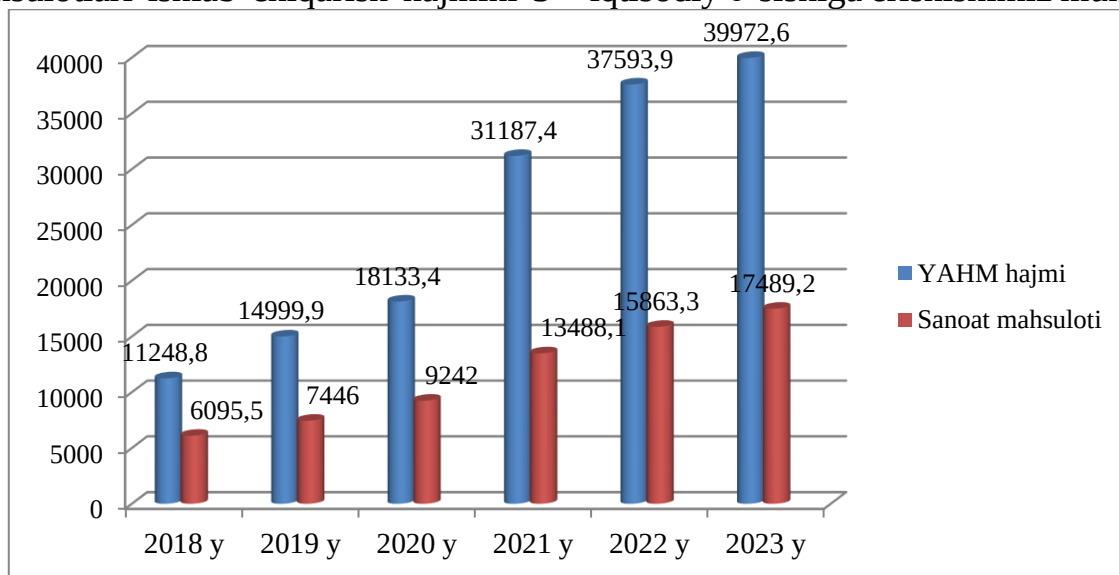
12. Mebel mahsulotlari ishlab chiqarish hajmini 2,8 baravarga ko'paytirish.

13. Oziq-ovqat sanoatini rivojlantirish dasturini amalga oshirish.

14. Yirik sanoat tarmoqlari va hududiy korxonalar o'rtasida sanoat kooperatsiyasini rivojlantirish.

15. Sanoat tarmoqlarida mehnat unumdorligini oshirish dasturlarini keng joriy qilish.

Yuqorida keltirilgan ustuvor maqsadlardan kelib chiqib Samarqand viloyati sanoat tarmoqlari ishlab chiqarish, xizmat ko'rsatish faoliyatini takomillashtirish borishimiz zarurdir. Buning natijasida hudud iqtisodiyotini yuksalishi, aholini ish bandligi ta'minlash kabi makroiqtisodiy ko'rsatkichlar tendensiyasini yuksaltirishimiz orqali Respublika iqtisodiy o'sishiga erishishimiz mumkin.

2.2-rasm. Samarqand viloyati rivojlanishining asosiy ko'rsatkichlari³, (mlrd. so'm)

Tahlillar shuni ko'rsatmoqdaki, Samarqand viloyatida yalpi hududiy mahsulotning ijobiy dinamikasi aholining o'sish sur'atlari, migrasion jarayonlarni optimallashtirish, hududiy rivojlanish tendensiyalari bilan investisiyalarni o'sishi dinamikasi o'rtasidagi muvofiqlik, kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish, aholi daromadlarini o'sishi, ishchi kuchining intellektual salohiyati, mahsulot va xizmatlarni ishlab chiqarishda innovatsiyalarni tatbiq etish darajasining o'sishi kabi omillar bilan belgilanadi. Viloyatda 2018 yilda YaHMga nisbatan 54,2 %ni tashkil etgan bo'lsa, 2022 yilga kelib bu ko'rsatkich

43,2 % bo'lgan. Bunday tendensiyaning qaror topishi asosan bir qator omillar, ya'ni xizmat ko'rsatish sohasining rivojlanishiga ustun darajada e'tibor berilayotganligi, sanoat ishlab chiqarishidagi ekstensiv omillarning yuqoriligi, o'rta darajadagi sanoat ishlab chiqarishining rivojlanmaganligi kabilar bilan belgilanadi.

Shuningdek, Samarqand viloyatida asosiy ko'rinishdagi ishlab chiqarilayotgan mahsulotlar va ishlab chiqarish quvvatlaridan foydalanish darajasi tahlil qilishimiz orqali hudud sanoat tarmoqlarini rivojlantirish bo'yicha xulosalar qabul qilishimiz mumkin bo'ladi (2.2-jadvalga qarang).

2.2-jadval

Samarqand viloyatida asosiy ko'rinishdagi ishlab chiqarilayotgan mahsulotlar va ishlab chiqarish quvvatlaridan foydalanish darajasi

№	Ko'rsatkichlar	O'lchov birligi	2020 y.	2021 y.	2022 yilga nisbatan, %
1.	Sanoat mahsulotlari ishlab chiqarish hajmi	mln. so'm	13488,1	15783,6	117,0
1.1.	Nodavlat sektorida ishlab chikarilgan sanoat mahsuloti xajmi	mlrd. so'm	3680,4	4595,3	124,9
1.2.	Hududiy sanoat korxonalari tomonidan ishlab chiqarilgan mahsulotlar	mlrd. so'm	9807,7	11188,3	114,1
1.3.	Sanoat korxonalari soni	birlik	1425	6348	445,5
1.4.	shundan faoliyat ko'rsatayotgani	birlik	1350	5976	442,7
1.5.	shu jumladan,	birlik	X	X	X
1.6.	Yirik sanoat korxonalari	birlik	17	35	205,9
1.7.	shundan faoliyat ko'rsatayotgani	birlik	17	35	205,9
1.8.	Kichik korxonalar	birlik	1408	6313	448,4
1.9.	shundan faoliyat ko'rsatayotgani	birlik	1333	5941	445,7

³ Samarqand viloyat Statistika Boshqarmasi ma'lumotlari asosida tuzilgan.

1.10	Faoliyat ko'rsatayotgan sanoat korxonalaridagi ishchilar soni	ming kishi	26787	31964	119,3
------	---	------------	-------	-------	-------

Samarqand viloyatida tahlil etilayotgan yillar mobaynida sanoat mahsulotlari ishlab chiqarish hajmi 17 %ga oshgan. Nodavlat sektorida ishlab chiqarilgan sanoat mahsulotlari hajmi 2022-yilda 4595,3 mlrd. so'mni tashkil etib, ushbu ko'rsatkich 2021-yilga nisbatan 24,9 %ga o'sgan. Hududiy sanoat korxonalari tomonidan ishlab chiqarilgan mahsulotlar hajmi tahlil etilayotgan yillar mobaynida 14,1 %ga oshgan. Sanoat korxonalari soni ham 2020-2022 yillar oralig'ida 4923 taga ko'paygan.

Samarqand viloyat sanoat korxonalarining hozirgi holati va rivojlanish tendensiyalarini tahlil qilishimiz natijasida tarmoqda ijtimoiy-iqtisodiy munosabatlar xilma-xil tendensiyalarga ega ekanligi, bazi tarmoqlar o'sish dinamikasi bo'yicha ilgari boryotganligi, bazi tarmoqlar ishlab chiqarish dinamikasi pastligini ko'rishimiz mumkin. Buning asosiy xususiyatlari sifatida viloyat mavjud imkoniyatlaridan kelib chiqib to'g'ri shakllantirmaganligi, kamchiliklarning mavjudligi bilan ham asoslashimiz mumkin. Xususan:

- viloyat sanoat tarmoqlarini hududlar imkoniyatidan kelib chiqib to'g'ri shakllantirilmaganligi;

- hukumatimiz tomonidan belgilab berilgan ustuvor maqsadlar, strategik dasturlarning viloyat imkoniyatlariga mos emasligi yoki rejalardan chetga chiqish holatlari;

- hozirgi globallashtirish davridan kelib chiqib yashil texnologiya, innovatsion salohiyat va raqamli texnologiyalardan foydalanish ko'nikmasining mavjud emasligi va

mavjudlaridan samarali foydalanish mexanizmi takomillashmaganligi;

- kichik sanoat zonalar, sanoat klasterlari o'rtasida tashkil etilgan texservis markazlari faoliyati natijasida olingan foyda servis markazi moddiy-texnika bazasini, shu bilan birga, uning moliyaviy ahvolini mustahkamlashga xizmat qilmasligi;

- texservis markazlari (xizmat ko'rsatish bilan bir qatorda) kichik sanoat korxonalaridagi mavjud ilg'or tajribalarni, xizmatdan foydalanuvchilar faoliyatiga joriy qilinmaganligi;

- sanoat korxonalaridagi ishchi-xodimlarning bilim, ko'nikma, malaka darajasi zamon talablaridan kelib chiqib ortda qolyotganligi bilan izohlash mumkin.

Xulosa va takliflar. Yuqoridan keltirilgan xususiyatlarni inobatga olib Samarqand viloyatida sanoat tarmoqlarini rivojlantirish maqsadida quyidagi taklif va tavsiyalarni amaliyotga tadbiq etish orqali hudud sanoat korxonalari faoliyatini yanada rivojlantirishimiz mumkin. Jumladan:

Birinchidan, mamlakat sanoat sohasini YaIMda ulushini oshirish maqsadida diversifikatsiya islohotlarini jadallashtirish. Bunda mavjud korxonalar asosiy ishlab chiqarish texnologiyalarini modernizatsiyalash va tashkil etilajaklarini zamonaviy innovatsion hamda raqamli texnika-texnologiya asosida barpo etish shart-sharoitlarini sanoat shakllari kesimida bosqichma-bosqich tadbiq etish va sanoati rivojlangan korxonalarni

mamlakatimizda faoliyat ko'rsatishiga zarur shart-sharoitlar yaratib berish;

Ikkinchidan, sanoat korxonalari faoliyatini viloyat nuqtai nazaridan nazorat qilish, tashkil etish, iqtisodiy dastaklash mexanizmlarini takomillashtirish, ya'ni ishlab chiqilayotgan dastur, strategiyalarga muvofiqqlashtirish va nozorat qilish jarayonini liberallashtirish hamda texnopolis, texnopark, sanoat klasterlarini tashkil etishni kengaytirish;

Uchinchidan, sanoat korxonalari faoliyatini barqarorligini ta'minlashda qatnashuvchi kadrlarni sanoati rivojlangan xorij mamlakatlarida o'qitish, qayta tayyorlash, malakasini oshirish, investitsiyalar oqimini yanada kuchaytirish. Kadrlar almashish memarandumini tashkil etish va sanoat korxonalari faoliyatiga inson kapitali salohiyatini yo'naltirish;

To'rtinchidan, erkin iqtisodiy zonalar, kichik sanoat zonalarida faoliyat ko'rsatayotgan sanoat korxonalariga berilgan imtiyozlarni boshqa hududlarda ham joriy etish,

yurtimizda mavjud bo'lmagan xomashyo, yarim tayyor mahsulotlar importiga imtiyozlar berish hamda ularni tayyorlashni viloyat hududlar kesimi imkoniyatidan kelib chiqib tashkil etish;

Beshinchidan, sanoat korxonalari ishlash mexanizmi uzluksizligini ta'minlash maqsadida sanoat tarmoqlari kesimida sifatli servis xizmat ko'rsatishni takomillashtirish. Bunda ta'mirlash tizimini tubdan isloh qilish, servis ko'rsatishni tezlatish maqsadida raqamli servis platformalarni shakllantirish kabi islohotlarni tadbiq etish natijasida Samarqand viloyatida sanoat korxonalari faoliyatini yanada rivojlantirishimiz mumkin.

Samarqand viloyat sanoat korxonalari faoliyatini rivojlantirish hozirgi dunyo globallashuv sharoitida muhim jarayon hisoblanib, viloyat iqtisodiyotini o'sishi, aholi turmush faravonligini ortishi, yangi ish o'rinlarini yaratib bandlikni ta'minlashga xizmat qilishi hamda YaIMni ortishiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoevning 2022 yil 28 yanvardagi "2022-2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi, PF-60-son Farmoni. www.lex.uz

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning "Sanoat ishlab chiqarishida xomashyo uzluksizligini ta'minlash bo'yicha qo'shimcha qulayliklarni yaratish chora-tadbirlari to'g'risida" PQ-392-son Qarori. 2022-yil 12-oktabr. www.lex.uz

3. O'zbekiston Respublikasi Prezident huzuridagi Davlat statistik Agentligi ma'lumotlari

4. Samarqand viloyati Davlat statistika boshqarmasi ma'lumotlari

5. Abdurahim Ortiqov "Sanoat iqtisodiyoti" darslik,"Sano-standard" nashiryoti Toshkent 2014 y. 5-bet

CONTENTS

1	MAMLAKATIMIZDA RAQAMLI BANKLAR FAOLIYATI TAKOMILASHTIRISH YO'LLARI	
	S.B. Boboqulov, M.B. Boymurotova	4-11
2	АГРОХИЗМАТ- РАҚАМЛАШТИРИШ, МОДЕРНИЗАЦИЯЛАШ ВА ДИВЕРСИФИКАЦИЯЛАШ	
	К.Ж. Мирзаев	12-19
3	HUDUDİY TURIZM SALOHİYATINI BOSHQARISHNING VOSITALARI	
	Sh.A. Xolbayev	20-26
4	ТОРГОВО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ И ИНВЕСТИЦИОННОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО МЕЖДУ УЗБЕКИСТАНОМ И ГЕРМАНИЕЙ	
	С.Ш. Маматкулова	27-32
5	INNOVATSION FAOLIYATNI MOLIYALASHTIRISH: NAZARIYA VA AMALIYOT	
	D.M. Malikova, I.Sh. Burxonov	33-39
6	ИННОВАЦИОН ИҚТИСОДИЁТДА ТУРИЗМ СОҲАСИНИ БАРҚАРОР РИВОЖЛАНИШНИ ТАЪМИНЛАШ ИСТИҚБОЛЛАРИНИ ПРОГНОЗЛАШНИНГ ЭКОНОМЕТРИК МОДЕЛАРИ	
	Камолиддин Шодиев, Фарходов Азизжон	40-51
7	TO'SIQSIZ TURIZMNI STRATEGIK RIVOJLANTIRISHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI	
	S.B. Sharipov	52-56
8	O'ZBEKISTONDA EKOTURIZMNI RIVOJLANTIRISH XUSUSIYATLARI	
	A.P. Xolmatova	57-63
9	SAMARQAND VILOYATI SANOAT KORXONALARINING HOZIRGI HOLATI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	
	J.K. Boymurodov	64-73
10	MAROSIM XIZMATLARI SOHASIDAGI IJTIMOY AHAMIYATI VA NAZARIY JIHATLAR	
	X.T. Meyliyev	74-80
11	SAVDO KORXONALARIDA ISHCHI-XODIMLARNI MODDIY RAG'BATLANTIRISH TIZIMI ORQALI MEHNATNI BAHOLASHNI TAKOMILLASHTIRISH	
	N.Z. Ibragimova	81-88
12	TO'GRIDAN-TO'G'RI XORIJIY INVESTITSİYALAR BILAN INFLATSIYA DARAJASI VA AHOLI O'SISHI YOKI KAMAYISHI O'RTASIDAGI MUNOSABATILARNI EKONOMETRIK MODELLAR BILAN TAHLIL QILISH	
	A.J. Saydullayev	89-102
13	O'ZBEKISTONDA DAVLAT XIZMATLARI KO'RSATISH MILLIY TIZIMINI SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI	
	H. Hasanov	103-111
14	JAHONDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING O'SISHI VA GLOBAL INTEGRATSIYA SHAROITIDA, O'ZBEKISTON MOLIYA BOZORI ORQALI INVESTITSİYALARNI JALB QILISH SAMARADORLIGI	

	N.D.Khusanov	112-118
15	МИЛЛИЙ ИҚТИСОДИЁТНИ РИВОЖЛАНИШИДА ХИЗМАТ КЎРСАТИШ КОРХОНАЛАРИ РАҚОБАТБАРДОШЛИГИГА ТАЪСИР ЭТУВЧИ ОМИЛЛАР	
	Л.Ш.Кулдошев	119-127
16	XIZMAT KO'RSATISH KORXONADA XODIMLAR MEHNATINI RAG'BATLANTIRISHNING IJTIMOY-IQTISODIY MOHIYATI	
	Sh.Xayrullayev	128-138
17	KICHIK TADBIRKORLIK KORXONALARIDA RISKLARNI BAHOLASH USLUBIYATI	
	Б.М.Турсунов	139-153
18	ХИЗМАТ КЎРСАТИШ КОРХОНАЛАРИДА ИЖТИМОЙ-ИҚТИСОДИЙ САМАРАДОРЛИКНИ ОШИРИШ ОМИЛЛАРИ	
	А.Б.Фарходов, Д.Б.Фарходова	154-165
19	САМАРҚАНД ВИЛОЯТИДА МАИШИЙ ХИЗМАТ КЎРСАТИШ СОҲАСИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ	
	Ш.С.Шарифов, Э.Т.Хамдамов	166-172
20	МИЛЛИЙ ИҚТИСОДИЁТНИ РИВОЖЛАНИШИДА ХИЗМАТ КЎРСАТИШ КОРХОНАЛАРИ РАҚОБАТБАРДОШЛИГИГА ТАЪСИР ЭТУВЧИ ОМИЛЛАР	
	Н.У.Султанова	173-181
21	KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI TADQIQ QILISHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI	
	H.R.Rustamova	182-188
22	INNOVATSION FAOLIYATINI RAG'BATLANTIRISH TIZIMI VA UNGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR	
	Sh.B.Bahodirov	189-194
23	BOG'DORCHILIK TARMOG'IDA AGROKLASTERLAR FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	
	F.Norbekov	195-199
24	PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF NATURAL TOURISM IN OUR COUNTRY	
	M.M.Rabbimov, J.B.Haydarov	200-205
25	ХИЗМАТ КЎРСАТИШ СОҲАСИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ОРҚАЛИ ОИЛА ФАРОВОНЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШДА ИНСОН КАПИТАЛИДАН ФОЙДАЛАНИШ МАСАЛАСИ	
	Б.Р.Рахматуллаев	206-214